Biuletyn Faunistyczny Polski Środkowej

ISSN 1897-3086

BiuletynFaunistyczny
Polski Środkowej
Kręgowce

Obóz ornitologiczny na zbiorniku Jeziorsko w latach 2013-2016

Biologia lęgowa bielika *Haliaetus albicilla* na Ziemi Łódzkiej

Zimowe liczenie ptaków wodno-błotnych w Regionie Łódzkim w latach 2016-2017

Rzadkie gatunki ptaków obserwowane na terenie Ziemi Łódzkiej w latach 2013-2014

Rzadkie gatunki ptaków obserwowane na terenie Ziemi Łódzkiej w latach 2015-2016

Charakterystyka warszawskiej populacji mandarynki *Aix galericulata* na podstawie wyników projektu kolorowego obrączkowania

Gniazdowanie rybitwy rzecznej *Sterna hirundo* na zb.Jeziorsko - przykład ochrony czynnej gatunku

2017

Biuletyn Faunistyczny Polski Środkowej Kręgowce jest pismem o charakterze informacyjnym. Powstał on na początku 1995 roku w celu możliwie szybkiego prezentowania informacji o aktualnie realizowanych przedsięwzięciach dotyczących fauny kręgowców Polski Środkowej. Adresujemy go do wszystkich zainteresowanych poznawaniem i ochroną zwierząt kręgowych tego obszaru.

REDAKCJA NAUKOWA:
dr hab. Tomasz Janiszewski

AUTORZY:
Kamila Gach
Fatima Hayatli
Tomasz Iciek
Tomasz Janiszewski
Adam Kaliński
Krzysztof Kajzer
Łukasz Krajewski
Piotr Minias
Anna Piasecka
Tomasz Przybyliński
Dawid Sikora
Radosław Włodarczyk
Łukasz Wardecki

PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD:
Artur Pędziwilk, Radosław Włodarczyk
DRUK:
Uniwersytet Łódzki

ŁÓDŹ, 11 MARCA 2017 (ZESZYT 20)

Obóz ornitologiczny na zbiorniku Jeziorsko w latach 2013-2016

Tomasz Iciek
Anna Piasecka

Sekcja Ornitologiczna
SKNB UŁ
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź

Piotr Minias
Radosław Włodarczyk

Kat.Badania Różnorodności Biologicznej, Dydaktyki i Bioedukacji UŁ
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź

W latach 2013-2016, podobnie jak przez ostatnie 24 lata, Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ zorganizowała punkt chwytania ptaków na terenie zbiornika Jeziorsko. Ostatni sezon był 28. rokiem nieprzerwanego działania tego obozu. Niestety zmiany związane z zarządzaniem poziomem piętrzenia wody w zbiorniku bardzo istotnie odbiły się na zasadach funkcjonowania obozu i liczbie chwytanych ptaków. Od kilku lat obniżanie lustra wody rozpoczyna się z początkiem września a nie jak do tej pory z początkiem lipca. Sprawia to, że często do końca sierpnia zbiornik jest wypełniony wodą a typowe dla tego terenu obszary rozległych błotnistych łach nie istnieją. Pojawiają się jedynie niewielkie fragmenty odsłoniętego dna w środkowej części cofki. Należy pamiętać, że jesienna wędrówka ptaków siewkowych rozpoczyna się w środkowej Polsce na początku lipca. W momencie gdy na zbiorniku Jeziorsko tworzą się pierwsze łachy błota znaczna część gatunków kończy już okres wędrówki. Oznacza to, że obecnie teren ten nie jest już tak atrakcyjny dla przelotnych ptaków wodno-błotnych jak kilka lat temu. Niestety stało się to za sprawą decyzji administracyjnych, które uwzględniły potrzeby wynikające z rekreacyjnej funkcji zbiornika przy braku poszanowania jego walorów przyrodniczych. Utrzymywanie wody w zbiorniku zmusiło nas do przeniesienia terminu odłowu ptaków na okres od drugiej połowy sierpnia do połowy września i zastosowanie nowych metod odłowu. Obecnie znaczny wysiłek kładziony jest na chwytanie kszyków *Gallinago gallinago* jedynego gatunku, który podczas postoju nie jest uzależniony od otwartych łach błota a chętnie wykorzystuje zarośnięte kanały przecinające cofkę. Podczas chwytania ptaków wykorzystujemy stymulację głosową a odłowy prowadzone są głównie w nocy. Mimo to wyniki obrączkowania przez ostatnie trzy lata znacznie odbiegały od tych uzyskiwanych pod koniec lat 90tych ubiegłego wieku (tab. 1). Na szczęście, w latach 2013 i 2015 przyroda sama „zatroszczyła się" o przelotne ptaki wodno-błotne. Występująca na terenie całego kraju susza (szczególnie dobrze widoczna w roku 2015) sprawiła, że poziom wody w zbiorniku były wyjątkowo niski i już w połowie lipca pojawiły się pierwsze obszary odsłoniętego dna. Proces ten postępował i w okresie kiedy prowadzone były odłowy ptaków (VIII-IX) obszar błotnistych plaż był na tyle rozległy, że przypominał sytuację z lat sprzed zmiany przepisów dotyczących poziomu piętrzenia. Zaowocowało to wysokimi wynikami odłowów i znacznym poziomem różnorodności gatunkowej chwytanych ptaków. W tych sezonach bardzo dogodne były również warunki do prowadzenia obserwacji faunistycznych. Niestety kolejnym problemem, który zaistniał na zb. Jeziorsko na przestrzeni ostatnich czterech lat jest pojawienie się norki amerykańskiej. Regularne obserwacje prowadzone na platformach dla rybitw z zastosowaniem kamer dowodzą, że gatunek może powodować znaczne straty wśród ptaków lęgowych głównie rybitw, mew czy kaczek. Norki przyczyniają się również do płoszenia ptaków odpoczywających na zbiorniku w okresie jesiennym. Zasadne wydaje się wprowadzenie działań zmierzających do redukcji liczebności tego inwazyjnego gatunku.

W latach 2013-2016 skład gatunkowy chwytanych ptaków nie uległ znacznej zmianie. Podobnie jak w poprzednich sezonach najliczniejszym gatunkiem był kszyk. W ciągu tych lat znacznie spadła liczba znakowanych łęczaków. Gatunek ten rozpoczyna wędrówkę na przełomie czerwca i lipca. Dlatego w momencie gdy na zbiorniku pojawiają się możliwości chwytania siewkowców znaczna frakcja populacji łęczaka zdąży już odlecieć z obszaru środkowej Polski w kierunku zimowisk. Podobnie jak w poprzednich sezonach licznie chwytane były bataliony i biegusy, ptaki których przelot przypada na przełom sierpnia i września. Przez ostatnie dwa lata schwytano kilka gatunków rzadko pojawiających się na liście zaobrączkowanych ptaków obozu Jeziorsko. W roku 2015 schwytano jedyną jak do tej pory siewkę złotą, zaś w roku 2016 piątego w historii obozu biegusa rdzawego. Spośród innych gatunków ptaków najliczniej chwytane były cyraneczki. Niestety również liczba łapanych kaczek znacznie spadła w przeciągu ostatnich lat. Chruściele, kiedyś licznie obrączkowane, praktycznie zniknęły z listy gatunków chwytanych na zbiorniku Jeziorsko.

Wśród chwytanych ptaków corocznie zdarzają się osobniki noszące obrączki. Najczęściej są to kszyki schwytane w latach poprzednich na obozie. I tak w roku 2014 były to dwa ptaki, z których jeden oznakowany był sezon wcześniej i został ponownie schwytany w październiku w odległości 1295 km od zb.Jeziorsko, na południe od Lionu. W rekordowych sezonach 2013 i 2016 schwytano aż po 8 kszyków oznakowanych w latach poprzednich. Uzyskane wiadomości powrotne pokazują o znacznym przywiązaniu tego gatunku do terenu zbiornika oraz o długowieczności tych ptaków. Jeden z kszyków schwytanych w roku 2013 był oznakowany w roku 2004 (!), drugi w 2008 na terenie Jeziorska. W roku 2016 schwytano również biegusa zmiennego zaobrączkowanego w ujściu Wisły. Jest to kolejny przypadek ptaka pokazujący, że część osobników zatrzymujących się na terenie Jeziorska przemieszcza się podczas wędrówki z lęgowisk wzdłuż wybrzeża Bałtyku.

Zasady działania obozu pod względem logistycznym nie uległy zmianie przez ostatnie lata. Nie byłoby możliwym realizowanie prac badawczych nad ekologią wędrówki ptaków siewkowych bez wsparcia i zaangażowania rzeszy ornitologów amatorów, studentów czy sympatyków ptaków. Chcielibyśmy bardzo serdecznie podziękować wszystkim, którzy mieli swój udział w pracach obozowych. Jednocześnie zachęcamy do wzięcia udziału w nadchodzącym sezonie roku 2017. Za rok czeka nas kolejna rocznica: 30 lat prac obozu. Mamy nadzieję, że uda nam się pokonać wszelkie przeciwności związane z pogorszeniem się warunków do odłowu ptaków i dalsze kontynuowanie tradycji obozu ornitologicznego na zbiorniku Jeziorsko.

gatunek	1989-2012	2013	2014	2015	2016	SUMA
Łęczak	7335	150	1	174	58	7718
Kszyk	5869	246	48	338	113	6614
Piskliwiec	1 345	33	-	5	1	1384
Batalion	626	97	-	11	11	745
Biegus zmienny	495	77	-	18	21	611
Czajka	300	18	-	-	3	21
Biegus malutki	227	2	-	8	11	248
Krwawodziób	209	9	-	4	-	222
Sieweczka rzeczna	183	15	-	7	-	205
Biegus krzywodzioby	133	16	-	1	5	155
Samotnik	124	10	-	-	1	135
Sieweczka obrozna	116	10	-	-	1	127
Kwokacz	65	5	-	-	2	72
Biegus mały	63	3	-	3	3	72
Brodziec śniady	41	15	-	1	1	58
Biegus płaskodzioby	27	1	-	-	-	28
Kamusznik	11	3	-	2	-	16
Płatkonóg szydłodzioby	11	-	-	-	-	11
Brodziec pławny	5	-	-	-	-	5
Dubelt	5	-	-	-	-	5
Biegus rdzawy	4	-	-	-	1	5
Rycyk	4	-	-	-	-	4
Siewnica	2	-	-	-	-	3
Kulik wielki	2	-	-	1	-	2
Bekasik	2	-	-	-	-	2
Terekia	1	-	-	-	-	1
Piaskowiec	1	-	-	-	-	1
Siewka złota	1	-	-	-	1	1
RAZEM	17 205	710	49	573	233	18470

Tab. 1. Wyniki chwytań ptaków siewkowych na zbiorniku Jeziorsko w latach 1989-2016.

gatunek	1989-2012	2013	2014	2015	2016	SUMA
Cyraneczka	730	83	1	17	14	845
Wodnik	197	2	1	-	-	200
Kropiatka	140	-	2	-	1	143
Krzyżówka	136	-	1	-	-	137
Cyranka	119	-	3	1	-	123
Rybitwa rzeczna	103	-	-	-	-	103
Rybitwa białowąsa	91	-	-	-	-	91
Kokoszka	70	2	-	-	-	72
Łyska	54	-	-	-	-	54
Śmieszka	51	1	-	-	-	52
Łabędź niemy	42	-	-	-	-	42
Rybitwa czarna	23	-	-	-	-	23
Krakwa	22	-	-	-	-	22
Perkozek	21	-	-	-	-	21
Zausznik	16	-	-	-	-	16
Błotniak stawowy	8	-	-	1	-	9
Bąk	6	-	-	-	-	6
Zielonka	5	-	-	-	-	5
Rybitwa białoczelna	5	-	-	-	-	5
Perkoz dwuczuby	3	-	-	-	-	3
Bączek	1	-	2	-	-	3
Płaskonos	2	-	-	-	-	2
Głowienka	1	-	-	-	-	1
Czernica	1	-	-	-	-	1
Mewa mała	1	-	-	-	-	1
Świstun	1	-	-	-	-	1
Gęgawa	1	-	-	-	-	1
RAZEM	1 850	88	10	19	15	1982

Tab. 2. Wyniki chwytań ptaków wodno-błotnych na zbiorniku Jeziorsko w latach 1989-2016.

Biologia lęgowa bielika *Haliaetus albicilla* na Ziemi Łódzkiej

Tomasz Przybyliński

Komitet Ochrony Orłów

Muzeum Miasta Pabianic
Stary Rynek 1/2
95-200 Pabianice

Od stwierdzenia w 1985 r. pierwszego stanowiska lęgowego rozpoczęła się (re)kolonizacja Ziemi Łódzkiej przez bielika. Obecnie, tj. w 2017 r., populację w tej części Polski można oszacować, uwzględniając kilka rewirów bez odnalezionych gniazd, na ok. 30 par lęgowych. Niemal wszystkie stanowiska zlokalizowane są w pobliżu większych lub mniejszych kompleksów stawów rybnych, a niektóre znajdują się dodatkowo w okresowo podmokłych dolinach rzecznych lub w pobliżu zbiorników zaporowych. W ostatnich latach odnotowano kilka par gniazdujących na stosunkowo „bezwodnych" terenach. Stwierdzono przykładowo, że w trzech rewirach spośród zajętych w 2016 r., sumaryczna powierzchnia zbiorników wodnych zlokalizowanych w promieniu do 10 km od gniazd była każdorazowo mniejsza niż 50 ha. Informacje zebrane przez KOO w innych regionach Polski wskazują, że w takich siedliskach bieliki zmieniają nieco swoją typową dietę złożoną z ryb oraz ptaków wodnych i zmuszone są polować dodatkowo na średniej wielkości ssaki (młode sarny, lisy, zające, koty), a także na większe ptaki (bociany, żurawie).

Na Ziemi Łódzkiej w 2016 r. gniazda bielików znajdowały się tylko w dwóch typach drzewostanów. 11 z 21 kontrolowanych gniazd zbudowane zostało w drzewostanach sosnowych (tj. z sosną dominującą w piętrze drzew). W tych rewirach, w sezonie, w którym ptaki zbudowały gniazdo, wiek drzew wynosił zwykle 90-100 lat. Dwukrotnie było to tylko nieco ponad 70 lat. Pozostałe 10 z 21 kontrolowanych gniazd znajdowało się w mniej lub bardziej podmokłych lasach olchowych. W „olsach", w momencie zbudowania gniazda, wiek drzewostanu wynosił najczęściej 80-90 lat (w jednym przypadku tylko 65 lat). Biorąc pod uwagę fakt, że drzewostany olchowe stanowią tylko ok. 4% powierzchni lasów RDLP w Łodzi, a stwierdzono w nich niemal połowę wszystkich zajętych w 2016 r. gniazd, można mówić o preferowaniu tego typu lasów przez „łódzką" populację bielika. Wniosek ten dotyczy nie tylko stanowisk związanych z niewielkimi kompleksami leśnymi. Bieliki kilkukrotnie wybierały również płaty drzewostanów olchowych położone wewnątrz większych lasów. Gniazda znajdowały się średnio w odległości 2,82 km (maksymalnie 10,3 km) od zbiorników wodnych >5ha (potencjalnych łowisk) oraz średnio 0,94 km od siedzib ludzkich (minimalnie 0,51 km, N=21). Maksymalnie to samo gniazdo użytkowane było przez 14 kolejnych sezonów, a w poszczególnych rewirach stwierdzano do 4 gniazd użytkowanych sukcesywnie. W latach 2010-2016 członkowie i sympatycy KOO zebrali dane o wynikach 109 lęgów bielików na Ziemi Łódzkiej. Stanowiska lęgowe kontrolowano z ziemi, zwykle dwa razy w sezonie. Pierwsza kontrola, w marcu, polegała na sprawdzeniu czy gniazdo lub przynajmniej rewir jest zajęty przez dorosłe ptaki. Podczas drugiej kontroli, w czerwcu, sprawdzono ile dużych młodych (podlotów) przebywa w gnieździe lub w jego pobliżu.

W poszczególnych sezonach kontrolowano od 10 (2010-2011 r.) do 22 (2016 r.) stanowisk lęgowych ze znanymi gniazdami. W analizowanym okresie 78 lęgów (72%) zakończyło się sukcesem, czyli odchowaniem przynajmniej jednego młodego. W latach 2010-2016 para przystępująca do lęgu odchowywała średnio 1,22 młodego, a para z sukcesem 1,70. Są to wartości zbliżone lub nawet wyższe od parametrów lęgowych innych środkowoeuropejskich populacji bielika badanych w ostatnich latach. W poszczególnych sezonach parametry lęgowe „łódzkiej" populacji wahały się: sukces lęgowy w zakresie 55-82%, produktywność w zakresach 0,86-1,6 młodego/para oraz 1,5-2 młodego/para z sukcesem. Lęgi z sukcesem zwykle kończyły się odchowaniem 2 młodych, co stwierdzono 51 razy (65% udanych lęgów). Dwukrotnie stwierdzono odchowanie trojaczków (2,5%), reszta skutecznych lęgów kończyła się wyprowadzeniem pojedynczego młodego. W rewirach zajętych przynajmniej przez 5 lat (N=14) nie stwierdzono, aby średnia liczba wyprowadzanych młodych, w przeliczeniu na sezon, korelowała z sumaryczną powierzchnią zbiorników wodnych w promieniu do 10 km od gniazda. Nie stwierdzono również takiej korelacji w odniesieniu do odległości gniazd od najbliższych zbiorników wodnych większych niż 5 ha. Zauważono za to, że pod względem skuteczności lęgów i ilości odchowywanych przez ptaki młodych rewiry można podzielić na „lepsze" i „gorsze". W kilku „najlepszych" rewirach, pary bielików co roku lub niemal co roku wyprowadzały po 2 młode, podczas gdy w innych, „najgorszych" rewirach, nie odnotowywano sukcesu lęgowego przez prawie dekadę. Być może, w niektórych z tych ostatnich przypadków decydujące były czynniki poza biologiczne, związane np. z jakimiś przejawami antropopresji w odniesieniu do ptaków gniazdujących na tych stanowiskach.

Liczenie zimujących ptaków wodno-błotnych w Regionie Łódzkim w latach 2016-2017

Adam Kaliński

Kat.Badania Różnorodności Biologicznej, Dydaktyki i Bioedukacji UŁ
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź

W obu sezonach tradycyjna akcja liczenia ptaków wodno-błotnych oraz szponiastych w dolinach największych rzek Regionu Łódzkiego odbyła się w dniach 12-23.01. Liczeniem objęto około 350 km dolin rzecznych, zbiorniki zaporowe: Jeziorsko, Sulejowski, oraz zbiorniki KWB „Bełchatów". Niektóre z kontrolowanych odcinków weszły w skład ogólnopolskiej akcji – Monitoringu Zimujących Ptaków Wodnych. W obu sezonach liczenie odbywało się w sprzyjających warunkach terenowych. Stany wód większości kontrolowanych rzek i zbiorników były niskie bądź średnie. Sezon roku 2017 charakteryzował się niskimi temperaturami co wpłynęło na znaczne zlodzenie dużych odcinków rzek oraz wszystkich zbiorników zaporowych. Warunki pogodowe były zazwyczaj dobre bądź średnie, opady śniegu pogarszające widoczność nie utrudniały w tym roku obserwacji.

W roku 2016 zaobserwowano prawie 19 tysięcy osobników ptaków wodno-błotnych i szponiastych należących do 38 gatunków. Jest to wartość znacznie mniejsza od stwierdzonej w poprzednim sezonie, ale rok 2015 był wyjątkowy głównie ze względu na bardzo licznie zimujące gęsi na zbiorniku Jeziorsko i w jego sąsiedztwie. W roku 2016 szczególnie dużo zimujących ptaków przebywało w dolinie Warty, zwłaszcza na odcinku poniżej zbiornika Jeziorsko. Bardzo licznie zimowały tam krzyżówki, łabędzie nieme, kormorany i nurogęsi.

Tradycyjnie najliczniej zimującym gatunkiem w naszym regionie była krzyżówka, której stwierdzono ponad 15 tysięcy osobników (65% ogółu zimujących ptaków), warto też zwrócić uwagę na licznie w tym sezonie stwierdzane łabędzie nieme, kormorany, nurogęsi i gągoły. Z kolei takie gatunki jak łyska, głowienka, cyraneczka, głowienka, czernica i śmieszka czy gęsi ogółem zimowały w tym roku znacznie mniej licznie niż w roku ubiegłym. Poza Wartą wraz ze zbiornikiem Jeziorsko szczególnie atrakcyjne dla zimujących ptaków były kolejno doliny Pilicy, Neru, i Bzury. Tradycyjnie już także zbiorniki przy KWB i elektrowni „Bełchatów' były w tym roku ważnym miejscem zimowania. Stwierdzono tam ponad 600 osobników zimujących ptaków wodno-błotnych. Zestawienie liczebności poszczególnych gatunków na rzekach i zbiornikach naszego regionu przedstawia Tabela 1.

Rok 2016 obfitował w obserwacje ciekawych, widywanych o tej porze roku stosunkowo rzadko ptaków. Wśród najciekawszych wymienić należy stwierdzenie hełmiatki (1 os., Warta poniżej zbiornika Jeziorsko, R. Włodarczyk), czapli białych (2 os., Warta poniżej tamy zbiornika Jeziorsko, R. Włodarczyk, 1 os., Ner, J. Kronenberg, 1 os. zb. Sulejowski, M. Wężyk i K. Serafin), łabędzia małego (2 os.. Pilica poniżej zb.Sulejowskiego, R. Włodarczyk, A.Słaby), mandarynki (1 os., Widawka k. Szczercowa, J. Dymitrowicz), świstuna (5 os., Warta poniżej zbiornika Jeziorsko, R. Włodarczyk), karolinki (1 os.. Pilica poniżej zb. Sulejowskiego, R. Włodarczyk) . Na szczególną uwagę zasługuje obserwacja bardzo rzadko widywanego zimą wodnika dokonana na jednym ze zbiorników przy KWB Bełchatów przez J. Dymitrowicza. Bardzo ciekawe były też obserwacje dość licznie w tym roku zimujących w naszym regionie łabędzi krzykliwych. Najliczniej gatunek ten zimował na Warcie poniżej Zbiornika Jeziorsko, gdzie stwierdzono 22 osobniki. Ponadto bieżący sezon był kolejnym, w którym w naszym regionie, na terenie Jeziorska zimowały w liczbie 24 żurawie.

Najliczniej obserwowanym ptakiem szponiastym był myszołów zwyczajny, znacznie mniej licznie obserwowano myszołowy włochate. Stwierdzono również nieliczne jastrzębie, krogulce i pustułki. W bieżącym sezonie stwierdzono wyjątkowo dużo, bo aż 29 zimujących osobników bielika. Bez wątpienia najciekawszą tegoroczną obserwacją jeśli chodzi o ptaki szponiaste było stwierdzenie zimujących sokołów wędrownych (po jednym osobniku, B. Lesner, zb. Jeziorsko, i Warta poniżej zbiornika, R. Włodarczyk). Ponadto zaobserwowano 2 osobniki błotniaka zbożowego na Bzurze (T. Musiał, M. Cichy, k. Leśmierza i E. Kos, J. Krysicki k. Soboty).

gatunek	Warta	Jeziorsko	Ner	Widawka	KWBB	Bzura	Pilica	zb.Sulejowski	RAZEM
Krzyżówka	4369	295	1964	577	340	1542	1881	33	15675
Nurogęś	690	63	65	7	97	18	224	30	1194
Gągoł	463			1	8		358		830
Kormoran	843		49	141	32		403		1468
Gęś zboż./Gęsi nrozp.	41/30	1216/300		19/0		102/0			1378/330
Łabędź niemy	746	197	37	75	32	23	271	97	1478
Mewa srebrzysta/biał	-	2							2
Śmieszka	-	80							80
Gęgawa	28	4				1		12	45
Mewa pospolita		27	1				1		29
Czapla siwa	99	27	20	9	6	15	58	9	243
Łyska		90			37		6		133
Czernica	1				79		3		83
Cyraneczka	1		99			1			101
Perkozek	19					13	1	9	42
Łabędź krzykliwy	22	1		4	1			7	35
Bielaczek	20	13						2	41
Gęś białoczelna			25						25
Czapla biała	22								22
Głowienka	8								8
Uhla						3			3
Rożeniec			3						3
Wodnik	1								1
Perkoz dwuczuby						1			1
Krakwa						1			1
Świstun							1		1
RAZEM	13406	1859	3098	141	792	1533	1520	46	24713

Tab. 1. Liczebność ptaków zimujących w Regionie Łódzkim w styczniu roku 2016

W roku 2017 zaobserwowano około 32,5 tysiąca osobników ptaków wodno-błotnych i szponiastych należących do 45 gatunków. Jest to wartość znacznie wyższa od stwierdzonej w poprzednim sezonie. W roku 2017 szczególnie dużo zimujących ptaków przebywało w dolinie Warty, zwłaszcza na odcinku poniżej zbiornika Jeziorsko oraz na Pilicy poniżej zbiornika Sulejowskiego. Bardzo licznie zimowały tam krzyżówki, łabędzie nieme, nurogęsi i gągoły.

Tradycyjnie najliczniej zimującym gatunkiem w naszym regionie była krzyżówka, której stwierdzono ponad 23 tysięcy osobników (niemal 72% ogółu zimujących ptaków), warto też zwrócić uwagę na licznie w tym sezonie stwierdzane łabędzie nieme, nurogęsi, gągoły, czernice i cyraneczki. Z kolei takie gatunki jak łyska, śmieszka czy czapla siwa zimowały w tym roku znacznie mniej licznie niż w roku ubiegłym. Warto też zauważyć, że kormorany od kilkunastu sezonów zimujące w naszym regionie w dużej liczbie, w roku bieżącym były znacznie mniej licznie.

Poza Wartą wraz ze zbiornikiem Jeziorsko szczególnie atrakcyjne dla zimujących ptaków były kolejno doliny Bzury Pilicy i Neru. Tradycyjnie już także zbiorniki przy KWB i elektrowni „Bełchatów' były w tym roku ważnym miejscem zimowania. Stwierdzono tam prawie 2000 osobników zimujących ptaków wodno-błotnych. Zestawienie liczebności poszczególnych gatunków na rzekach i zbiornikach naszego regionu przedstawia Tabela 2.

Rok 2017 obfitował w obserwacje ciekawych, widywanych o tej porze roku w naszym regionie sporadycznie i rzadko ptaków. Wśród najciekawszych wymienić należy stwierdzenie pluszcza (1 os., Warta, W. Pawenta) i brodźca śniadego (1 os., Widawka, M. Kamiński i inni). Z rzędu blaszkodziobych obserwowano łabędzie małe (6 os., Pilica poniżej zb. Sulejowskiego, R. Włodarczyk), mandarynki (3 os., Bzura, T. Musiał, 1 os., Widawka k. Szczercowa, J. Dymitrowicz1 os., Ner, P. Minias), świstuna (2 os., Pilica poniżej zb. Sulejowskiego, R. Włodarczyk), rożeńca i szlachara (po 1 os., Pilica poniżej zb. Sulejowskiego, R. Włodarczyk), krakwę (1 os., Bzura, T. Musiał) i bernikle białolice (5 os., zb. Jeziorsko, B. Lesner). W trakcie liczenia stwierdzono także po jednym osobniku kaczek morskich stosunkowo rzadko zimujących na śródlądziu (1 os. uhli widziany przez R. Włodarczyka na Pilicy poniżej tamy zbiornika i 1 os. lodówki widziany przez J. Dymitrowicza na zbiorniku przy KWB Bełchatów).Na szczególną uwagę zasługują także obserwacje rzadko widywanego zimą bąka i dwóch samotników dokonana odpowiednio na Widawce i na jednym ze zbiorników przy KWB Bełchatów przez J. Dymitrowicza. Ponadto bieżący sezon był kolejnym, w którym w naszym regionie, głownie na terenie Jeziorska zimowały w liczbie 33 żurawie. Najliczniej obserwowanym ptakiem szponiastym był myszołów zwyczajny, znacznie mniej licznie obserwowano myszołowy włochate. Stwierdzono również nieliczne jastrzębie, krogulce i pustułki. W bieżącym sezonie stwierdzono 20 zimujących osobników bielika. Najciekawszą tegoroczną obserwacją jeśli chodzi o ptaki szponiaste było stwierdzenie 2 osobników błotniaka zbożowego na Bzurze (J. Krysicki k. Soboty).

gatunek	Warta	Jeziorsko	Ner	Widawka	KWBB	Bzura	Pilica	zb.Sulejowski	RAZEM
Krzyżówka	13132	87	3884	695	1171	2754	1608	-	23331
Nurogęś	440	217	116	-	179	309	289	-	1578
Gągoł	362	-	9	-	45	-	464	-	880
Kormoran	67	85	46	46	38	4	113	-	399
Gęś zboż./Gęsi nrozp.	-/-	160/3500	-	-	-	-	-	-	160/3500
Łabędź niemy	541	53	63	24	45	6	394	53	1179
Mewa srebrzysta/biał	-	126							126
Śmieszka	-	40							40
Gęgawa	-	40				-		-	40
Mewa siwa		18	-			3			21
Czapla siwa	37	3	36	3	5	29	41	1	155
Łyska	56	-		1	16		9		82
Czernica	21				280		5		306
Cyraneczka	1		145		87	-			233
Perkozek/p.dwuczuby	12/1	1/-	7/-	3/-	20/-	-/-	36/-	2/-	81/1
Łabędź krzykliwy	8	-		4	1	16	11	-	40
Bielaczek	1	-	2				15	-	18
Czapla biała/bąk	6/-	2/-	-/-	-/1		9/-	3/-	1/-	21/1
Głowienka	9								9
Uhla							1		8
Żuraw/ Kokoszka	-/-	33/1	1/4	-/1	-/3	-	-	-	34/9
Zimorodek	1		1	3	1	2			8
Świstun	3						2		5
Łabędź mały							6		6
Bernikla białolica		5							5
Mandarynka			1	1		3			5
Krakwa/Rożeniec						1/-	-/1		1/1
Szlachar/Lodówka					-/1		1/-		1/1
RAZEM	14741	4375	4368	793	1894	3214	3023	86	32494

Tab. 2. Liczebność ptaków zimujących w Regionie Łódzkim w styczniu roku 2017

Każdego roku liczenie zimujących ptaków nie mogłoby odbyć się bez pomocy licznej rzeszy obserwatorów. Wszystkim uczestnikom gratulujemy owocnych obserwacji i dziękujemy za ogromny wysiłek włożony w tegoroczne liczenie i poświęcenie swojego czasu. Zapraszamy na kolejne liczenie w przyszłym roku.

Lista obserwatorów: Błaszczyk Tomasz, Cichy Mateusz, Cyżewska Iwona, Dymitrowicz Jacek, Filanowska Iwona, Gach Kamila, Glądalski Michał, Kaliński Adam, Kamiński Maciej, Kaźmierczak Marcin, Kos Ewa, Kowalczyk Rafał, Krajewski Jarosław, Kronenberg Jakub, Krysicki Jakub, Krzyżanowska Anastazja, Lesner Bartosz, Lisek Sylwester, Majecki Janusz, Makowski Kamil, Maliszewski Adam, Marczak Sławek, Markowski Marcin, Minias Piotr, Musiał Tadeusz, Niedźwiedzki Piotr, Pawenta Wojciech, Ryźlak Dawid, Serafin Krzysztof, Słaby Andrzej, Trepka Krzysztof, Trzeciak Tomasz, Wawrzyniak Jarosław, Wężyk Marcin, Wieteska Katarzyna, Wieczorek Maciej, Włodarczyk Radosław, Zadworny Tomasz.

Rzadkie gatunki ptaków obserwowane na terenie Ziemi Łódzkiej w latach 2013-2014

Łukasz Krajewski

Dział Monitoringu Przyrodniczego
i Sozologicznego
Biebrzański PN
Osowiec-Twierdza 8
19-110 Goniądz

Tomasz Janiszewski

Kat. Badania Różnorodności
Biologicznej, Dydaktyki
i Bioedukacji UŁ
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź

Poniżej przedstawiono wykaz stwierdzeń rzadko pojawiających się gatunków ptaków, dokonanych na terenie Ziemi Łódzkiej w latach 2013-2014. Obserwacje te dzięki pracy terenowej wielu Obserwatorów mogliśmy odnotować w kartotece regionalnej. Serdecznie dziękujemy wszystkim osobom, które przekazały dane o swoich obserwacjach; mamy jednocześnie nadzieję, że dane te zostaną jeszcze uzupełnione. Wykorzystano także informację umieszczone na stronach internetowych: ptaki.org.pl, komisjafaunistyczna.pl, clanga.com, birdwatching.pl, forum.przyroda.org i listach dyskusyjnych: PTAKI i PPPtaki.

W latach 2013-2014 do listy gatunków ptaków stwierdzonych na terenie Ziemi Łódzkiej nie doszedł żaden nowy gatunek. Natomiast 3 gatunki obserwowano po raz drugi: rybitwę krótkodziobą (R. Włodarczyk, A. Kleszcz), pasterz (K. i T. Musiał) oraz czaplę modronosą (A. Kleszcz). Wśród najciekawszych obserwacji należy wymienić także: dwie obserwacje gęsi małej (T. Janiszewski, K. Mortka i in.), lęgową hełmiatkę (Sz. Kielan), mornele (M. Maniakowski i in.), biegusa arktycznego (R. Włodarczyk), kolejną czaplę modronosą (T. Janiszewski i M. Kamiński), wyjątkowo licznie lęgowe czaple białe (R. Włodarczyk, P. Minias, T. Janiszewski), gadożera (J. Dukała), dwie czeczotki tundrowe (M. Faber i in.) oraz zaroślówkę (T. Musiał i in.).

Łabędź czarnodzioby. Największe stada tradycyjnie obserwowano na stawach w dolinie Bzury: wiosną 2013 r. najliczniej odnotowany w dniu 14.04 na stawie Rydwan – 78 os. (SLe), jesienią 2013 r. w dniu 1.11 widziano 113 os. na stawie Okręt (KŚ, PMl); wiosną 2014 w dniu 6.04 stwierdzono 99 os. na stawach w Walewicach (ŁM, DK), a jesienią 2014 r. dwukrotnie spotykano stada po 50 os. – 11.11 na stawie Okręt (KŚ, JK) i 14.11 na stawach w Walewicach (RW, TB, DR).

Łabędź krzykliwy. Jedyna para gniazdująca w regionie na stawach w Ożarowie wyprowadziła w 2013 r. 3 młode, a w 2014 r. 4 młode (PA).

Bernikla obrożna. Dokonano dwóch obserwacji pojedynczych ptaków: w dniu 13.01.14 na polach k. Warty nad zb. Jeziorsko (TPi) oraz 20.03.14 na stawach w Borowie (TP).

Bernikla białolica. W 2013 r. dokonano 7 obserwacji: 17.02 – 1 os. w dolinie Neru (AK), 17.03 – 2 os. tamże (ŁM, ST, MWo, KMe), 14.04 – 2 os. w dolinie Sługwi (AK), 5.10 – 1 os. na zb. Jeziorsko (AK), 20.10 – 1 os. na stawach w Walewicach (AK), 18.12 – 6 os. tamże (TP) i 25.12 – 1 os. tamże (TM). W 2014 r. obserwowana 12-krotnie: 11.01 stwierdzono 3 zimujące ptaki nad zb. Jeziorsko (TJ, PGa), 13.01 - 6 os. tamże (TPi). 23.02 – 1 os. w dol. Bzury pod

Kterami (AK, RS), 23.02 i 2.03 – 1 os. na polach k. Rogóźna (ŁM, PMa, KŚ), 8.03 – 1 os. na stawach w Borowie (AK, KK), 11.03 – 3 tamże (RS), 20.03 - 6 tamże (TP), 11 i 16.03 – 1 os. w dolinie Słudwi pod Złakowem Kościelnym (PK, ŁM, PMa), 11.10 – 1 os. na stawach w Walewicach (ST, KMo, PG) oraz 1.11 – 7 os. zb. Jeziorsko (AK, MS).

Bernikla rdzawoszyja. Wdniu 13.01.14 stwierdzono 2 os. na polach nad zb. Jeziorsko (TPi). Ponadto w dniach 11-21.10.14 pojedynczy osobnik był widywany na stawach w Walewicach (KMo, ST, PG i in.).

Bernikla kanadyjska. W dniu 2.04.14 obserwowano pojedynczego ptaka na zbiorniku Cieszanowice (EK).

Gęś krótkodzioba. Dwukrotnie obserwowano pojedyncze ptaki na polach nad zb. Jeziorsko: 3.03.13 (TPi) i 13.01.14 (TPi). Ponadto pojedyncze ptaki były spotykane w 2014 r. także: w dniu 23.02 w dol. Neru pod Goszczędzą (KiTM), 25.02 koło Krzyszkowic, gm. Piątek (TP), 8. i 16.03 – w dolinie Słudwi (AM, JS, SŁ, ŁM).

Gęś mała. W 2014 r. dwukrotnie stwierdzono pojedyncze dorosłe ptaki: na zbiorniku Jeziorsko w dniu 22.04 (TJ – akceptacja KF) oraz na stawach w Walewicach w dniach 11-29.10. (KMo, ST, PG – akceptacja KF).

Gęsiówka egipska. W dniu 6.05.13 widziano 1 os. na zb. Jeziorsko (PP).

Hełmiatka. W 2013 r. oraz w 2014 r. na stawach w Chociwiu gniazdowała 1 para (SzK – akceptacja KF). W 2013 r. odnotowano także kilka stwierdzeń nielęgowych hełmiatek: w dniu 7.04 widziano samca na stawach w Walewicach (ŁM, KŚ, DK, ST), w dniach 25-26.04 obserwowano parę na stawach w Żerominie (RW), w dniu 3.09 widziano samicę na stawach w Walewicach (RW), a w dniu 22.10 odnotowano samca na zb. Jeziorsko (PMl). Ponadto 29.06.14 obserwowano samicę na stawach w Psarach (ŁM) i 30.06.14 prawdopodobnie tą samą samicę na stawach w Walewicach (SzK).

Podgorzałka. Dwukrotnie spotykano pojedyncze ptaki na zbiorniku Jeziorsko - w dniu 10.11.13 (AK) oraz 8.01.14 (MF, SN, SK).

Ogorzałka. Dużą koncentrację odnotowano w dniu 8.12.13 na zbiorniku Sulejowskim – 62 os. (MW), natomiast na zbiorniku Jeziorsko najliczniej obserwowana 11.01.14 – 36 os. (TJ).

Perkoz rogaty. W dniach 6-20.10.13 kilkukrotnie obserwowano 1 os. na stawach w Walewicach (KŚ, PGr, PMl, KMe, ST, ŁM, AK, MWo). Ponownie na stawach w Walewicach spotkany w dniach 29.06-1.07.14 – 1 ad. (ŁM, SK, ST, JK, KMo) oraz w dniach 4.10-2.11.14 (SzK, PB, ST, KMo, PG, KŚ, ŁM). Ponadto w dniu 3.11.13 widziano 1 os. na zb. Jeziorsko (AS, DZ, KM), 15.11.14 tamże spotkano 1 ad. (TJ) oraz w dniu 29.10.14 stwierdzono 1 os. na zb. Sulejowskim (SzK).

Szczudłak. W dniu 1.05.14 – obserwowano parę pod Sieradzem (GO), 11.05.14 – 1 os. na rozlewiskach pod Kamieńskiem (MW, MKa, MWi), a 15.08.14 sfotografowano 1 ad. na stawach w Sarnowie (MWa).

Szablodziób. W dniu 15.04.14 widziano 3 os. na stawach w Borowie (RW).

Siewnica. Największą koncentrację liczącą około 100 os. odnotowano w dniu 5.10.13 na zbiorniku Jeziorsko (AK).

Siewka złota. Największe stado w 2013 r. stwierdzono w dniu 14.04 w dolinie Słudwi – 1200 os. (KŚ), a w 2014 r. w dniu 6.03 – 1500 os. także w dol. Słudwi pod Złakowem Kościelnym (ŁM, KŚ) oraz w dniach 10 i 15.11 na zb. Jeziorsko – 1200 os. (TM, MC, TJ).

Mornel. W dniach 23-26.08.14 obserwowano stado liczące do 11 os. koło wsi Popień-Parcela w pow. brzezińskim (MM i in. – akceptacja KF).

Kulik mniejszy. W 2013 r. dokonano 3 stwierdzeń: 25.04 – 1 os. na stawach w Chociwiu (SzK), 1.05 – 4 os. w dolinie Słudwi (RKl) oraz 18.08 – 1 os. na stawach w Borowie (MM). W 2014 r. obserwowany 4 razy: 30.03 i 6.04 – 1 os. na stawach w Walewicach (KŚ, ŁM, DK) i 10.07 – 1 os. w dolinie Neru k. Kolonia Góra Bałdrzychowska (KK), 25.08 – 1 os. na stawach w Chociwiu (SzK).

Szlamnik. W dniu 15.09.13 obserwowano na zb. Jeziorsko aż 14 os. (AK). Ponadto w dniach 10-13.04.14 pojedynczy ptak przebywał na stawach w Sarnowie (MS, MF, TZ, JP).

Kamusznik. W dniach 17 i 24.08.14 widziano 1 os. na osadnikach w Tomaszowie Maz. (MKa, MKo, MW, ŁM).

Biegus rdzawy. W 2013 r. dokonano kilku obserwacji na zbiorniku Jeziorsko: 18.08 – 1 ad. (MF), 14.09 – 2 os. (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ), 10.10 – 1 juv. (TP, SP) oraz 3.11 – 1 os. (RW).

Biegus płaskodzioby. W dniach 22-23.08.13 stwierdzono 1 juv. na zbiorniku Jeziorsko (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ), a w dniu 12.07.14 obserwowano 2 os. na osadnikach w Tomaszowie Maz. (SzK).

Piaskowiec. Rzadkiego wiosennego stwierdzenia dokonano w dniach 29.04-1.05.13 na stawach w Walewicach (ŁM, KŚ).

Biegus malutki. Rzadkiej wiosennej obserwacji dokonano w dniu 29.04.13 na stawach w Walewicach (ŁM).

Biegus arktyczny. W dniu 13.09.13 stwierdzono 1 juv. na zb. Jeziorsko (RW – akceptacja KF).

Dubelt. W dniu 12.04.14 odnotowany w dolinie Słudwi (RKl).

Bekasik. Pojedynczego zimującego ptaka obserwowano w dniach 1.01-23.02.13 na stawach w Chociwiu (SzK), gdzie kolejnej zimy odnotowano do 4 os. w dniu 13.01.14 (SzK) i dokonano też stwierdzenia najliczniejszej koncentracji – 7 os. w dniu 4.11.13 (SzK).

Brodziec pławny. W 2013 r. odnotowany tylko raz – w dniu 24.04 pojedynczy ptak na stawach w Chociwiu (SzK). W 2014 r. stwierdzony 2 razy: w dniu 23.04 – 1 os. na stawach w Sarnowie (MF) oraz w dniach 25-27.04 – 1 os. w pradolinie warszawsko-berlińskiej pod Łęczycą (PMa).

Płatkonóg szydłodzioby. Dokonano 2 stwierdzeń pojedynczych ptaków: w dniu 10.08.13 na osadnikach w Tomaszowie Mazowieckim (SzK, ŁM) oraz 2.06.14 na stawach pod Piątkiem (RW).

Mewa trójpalczasta. W dniach 22.11-3.12.14 na zbiorniku Miedzna w pow. opoczyńskim przebywał dorosły ptak (JD i in.).

Mewa czarnogłowa. Kilkukrotnie obserwowana w 2013 r.: 23.04 – 1 ad na stawach w Chociwiu, 24.04 – 2 ad tamże (SzK), 24-25.04 – 1 imm. (3cy) tamże (SzK), 18.08 – 1 juv. na zb. Jeziorsko (MF) oraz 1.09 – 1 ad tamże (ES, PW, KMo, RM). W 2014 r. dokonano tylko 1 obserwacji – w dniu 31.07 widziano 1 juv. na osadnikach w Tomaszowie Maz. (SzK).

Mewa żółtonoga. W 2013 r. dokonano 10 stwierdzeń: 5.04 – 4 ad. na zb. Sulejowskim (SK) 7.04 – 1 ad. 3 imm. tamże (MW), 7.04 – 1 ad. fuscus na Stawie Stefańskiego w Łodzi (AK), 10.04 – 2 os. w Rawie Mazowieckiej (SzK, PB), 14.04 – 1 os. na stawach w Chociwiu (SzK), 30.06 – 1 os. w dolinie Słudwi pod Złakowem Kościelnym (MM), 18.07 – 1 ad. na stawach w Wilkoszewicach (MW), 27.08 – 2 os. pod Brzozowem (SK), 8.09 – 1 ad. na stawach w Psarach oraz 15.11 – 1 (1cy) na zb. Jeziorsko (TJ). W 2014 r.: 24.08 – 1 ad. fuscus i 1 juv. na zb. Jeziorsko (MF), 27.10 – 1 juv. na stawach w Krzemiecnicy, pow. tomaszowski (SK), 30.10 – 1 juv. i 1 imm. (2cy) tamże (SzK), 5.11 – 1 imm. (2cy) tamże (SK), 7.11 – 1 juv. tamże (SzK) oraz 2.12 – 1 ad na stawach w Chociwiu (SzK).

Rybitwa krótkodzioba. W dniach 12-13.05.13 obserwowano 1 ad. w dolinie Warty koło Włynia (RW, AK – akceptacja KF). Jest to drugie stwierdzenie tego gatunku w regionie łódzkim – poprzedniej obserwacji dokonano w dniu 28.06.1937 r. na stawach w Zielęcinie, pow. pajęczański, gdzie schwytano ptaka zaobrączkowanego w Danii.

Rybitwa wielkodzioba. Stwierdzona tylko raz – w dniu 17.05 obserwowano 2 ad. na stawach w Borowie (SK, JT, MŁ).

Rybitwa białoskrzydła. Największą koncentrację w 2013 r. stwierdzono w dniu 11.05 w dolinie Bzury między Odłowem i Parcelą – 450 os. (SzK), a w 2014 r. w dniu 13.05 na zbiorniku w Charłupi Wlk. – 350 os. (BL).

Ślepowron. W dniu 18.05.13 spotkano 1 imm. na stawach w Walewicach (TJ, RW, AK, TM, MC), 12.06.13 widziano 1 ad. na zb. Jeziorsko (TJ) , 4.08.13 stwierdzono 1 os. tamże (RW), 10.07.14 także na zb. Jeziorsko obserwowano 2 os. (TJ).

Czapla modronosa. Dokonano drugiej i trzeciej obserwacji w regionie: w dniu 4.05.13 stwierdzono 1 ad. na stawach w Pęcznienie (AK – akceptacja KF) oraz w dniu 23.05.14 widziano 1 ad. na zb. Jeziorsko (TJ, MK – akceptacja KF).

Czapla purpurowa. W dniu 3.09.13 obserwowano 1 juv. na stawach w Mysłakowie (RW).

Czapla biała. Na zbiorniku Jeziorsko w roku 2013 gniazdowało około 50 par (RW, PM, TJ – akceptacja KF). Czterokrotnie spotykano stada liczące ponad 100 os.: 6.10.13 – 115 os. na zb. Jeziorsko (TJ), 13.10.13 – 110 os. na stawie Okręt (PMl, KMe, ST, ŁM), 20.10.13 – 150 os. na stawach w Walewicach (AK, ŁM, KŚ, MWo) oraz 25.10.14 – 150 os. na zb. Jeziorsko (MS).

Gadożer. W dniu 12.10.14 widziano 1 os. koło Ostrowa w pow. opoczyńskim (JD – akceptacja KF).

Orlik grubodzioby. W dniach 4-5.05.14 nad zbiornikiem Jeziorsko przebywał 1 subad. (AK, TP, GK – akceptacja KF). Ponadto w dniu 21.05.14 obserwowano ptaka w 2 kalendarzowym roku życia koło stawów w Sypinie (TP), ptak ten nosił nadajnik założony mu na gnieździe na Bagnach Biebrzańskich.

Błotniak stepowy. W dniu 8.09.13 widziano dorosłego samca koło wsi Glina w pow. tomaszowskim (JT – akceptacja KF).

Kurhannik. W dniu 4.05.13 r. pod Złakowem Kościelnym stwierdzono 1 imm. (ŁM, PG, ST, MWo – akceptacja KF).

Uszatka błotna. Stwierdzona pięć razy: 24.01.13 – 1 os. w Łodzi przy ul. Henrykowskiej (TS), 16.02.13 – 1 os. w dolnie Bzury pod Kterami (GS), 5.05.13 – 1 os. w Pęczniewie (PGr, PG, DK), 16.09.14 – 2 os. w dolinie Bzury pod Goślubiem (RS) oraz 20.09.14 – 1 os. koło Mogilna, gm. Warta (TJ).

Dzięcioł białoszyi. W 2013 r. potwierdzono gniazdowanie w Skierniewicach znajdując w dniu 5.06 dziuplę z pisklętami (MN). Ponadto dwukrotnie spotykano pojedyncze ptaki w Łodzi w 2013 r.: w dniu 29.01 widziano samicę (RW), a 9.04 samca (RW, PM, JH). Ponadto w dniu 26.03.14 obserwowano samicę w Konstantynowie Łódzkim (TJ).

Żołna. W 2013 r. dokonano dwóch obserwacji: 10.06 – 2 os. widziano nad Łodzią (MF), 28.08 – stado 36 ptaków w dolinie Warty koło miejscowości Nobela, gm. Warta (RW). W 2014 r. odnaleziono lęgowe żołny w 2 piaskowniach w gm. Dobra, pow. turecki, liczące 4 pary i 1 parę (PD, MF i in.). Po sezonie lęgowym obserwowano tamże maksymalnie do 40-50 os. w

dniu 11.08 (PD). Ponadto odnotowana także w dniu 8.06 – 1 os. koło Sieradza (SL, RK) oraz 2 os. koło Brzegu, gm. Pęczniew (MF).

Kobczyk. W 2013 r. dokonano 7 stwierdzeń pojedynczych ptaków: 13.05 – samica w dolinie Warty pod Wartą (AK, BL, EL), 13-27.08 – juv. koło Brzozowa, gm. Rzeczyca (SK), 23.08 – samiec k. Sadykierza (SK), 27.08 – juv. tamże (SK), 4.09 – juv. tamże (SK), 13.09 – juv. tamże (SK) oraz 30.08 - juv. k. Głuchowa, gm. Tuszyn (JG). Wiosną 2014 r. obserwowano dwa razy pojedyncze samce w pobliżu zb. Jeziorsko: 5.05 (MF, TP, GK) oraz 16.05 (TJ). Późnym latem 2014 r. odnotowano w kraju rekordowy nalot tego gatunku, co znalazło odbicie także w regionie łódzkim, choć maksymalnym obserwowanym liczebnością daleko do tych z południa i wschodu kraju: 5.09 – 1 juv. Szewce Owsiane (TP), 2 os. k. Sadykierza, pow. tomaszowski (SzK), 6.09 - 1 os. k. Sadykierza (SzK), 7.09 – 1 samica, Łaguszew, pow. łowicki (AK), 6 juv. Brodnia, pow. poddębice (MF, SD), 8.09 – 1 juv. Szewce Owsiane (TP), 2 juv. Brodnia, 2 samiec i 4 juv. Glinno (TP, GK), 9.09 - 1 samiec imm. 1 juv. Łęki Kościelne (TP), 1 juv. Bielawy (TJ, RW), 10.09 – 2 juv. Lubola, 1 samica Glinno (SL, RK), 11.09 – 1 samica Zygry (MT), 12.09 – 7 juv. Lubola (MF), 13.09 – 16 os. Pawłowice, 2 juv. Komaradzyń (TP), 1 juv. Charłupia Wielka (TJ, RW, BL), 1 samica i 1 juv. Glinno (AK), 2 juv. pod Sieradzem (PH), 2 juv. Komadzyn, pow. kutnowski (TP), 14.09 – 8 os. Łęgi Kościelne, pow. kutnowski (PP), 1 juv. Rogóźno, pow. łowicki (AK), 15.09 – 16 os. Dęby Wolskie, pow. bełchatowski (WS), w dolinie Ochni k. Rustowa – 4 os. i k. Pawłowic – 21 os. (TP, KM), 16.09 – 1 samica k. Strzemeszna, pow. tomaszowski (SzK), 17.09 – 1 juv. Grotowice, pow. tomaszowski (SK), 18.09 – 1 samica k. Rzeczycy, pow. tomaszowski (SzK), 19.09 – 1 juv. Wiechnowice, pow. tomaszowski (SK), 3 juv. Kłoniszew, pow. poddębicki (TJ), 25 os. Pawłowice (TP), 21.09 w dol. Ochni k. Pawłowic – 23 os. i k. Łęk Kościelnych – 4 os. (KM, JM, DZ), 27.09 – 3 juv. Małyń, pow. poddębicki (KK), 28.09 – 1 juv. Pęcławice, pow. łęczycki (TP). Łącznie w trakcie nalotu dokonano 35 obserwacji, w których odnotowano 172 osobniki.

Czarnowron. W 2013 i 2014 r. wielokrotnie spotykano 1 ptaka w parze z wroną siwą na znanym stanowisku w Parku Poniatowskiego w Łodzi. Ponadto dokonano 3 obserwacji: w dniu 6.07.13 widziano 1 os. w dolinie Neru k. Feliksowa (KK), w dniu 26.10.13 pojedynczego ptaka obserwowano na stawach w Walewicach (TM), a w dniu 27.06.14 widziano 1 os. w dolinie Neru k. Łęki (TP). Dokonano także 2 obserwacji mieszańców czarnowrona z wroną siwą w 2014 r.: w dniu 5.03 w Parku Poniatowskiego w Łodzi (PM) oraz 7.09 koło Sypina (TM).

Świergotek rdzawogardły. W 2013 r. dokonano następujących obserwacji: w dniu 14.05 widziano 1 ad. na polach k. Brzozowa, gm. Rzeczyca (SzK), 2.10 obserwowano 1 migrującego os. w Łękach Kościelnych, gm. Krzyżanów (MM), ponadto w dniach 6-12.10 dokonano 4 obserwacje pojedynczych ptaków na polach k. Brzozowa i Sadykierza (SzK). W 2014 r. spotkany tylko raz – w dniu 29.09 k. Brzozowa stwierdzono 2 os. (SzK).

Pliszka górska. W dniu 7.10.13 widziano 1 os. w Tomaszowie Mazowieckim

na rzece Czarna (SzK). W 2014 r. stwierdzono samca na zbiorniku k. Truskawca, gm. Poddębice (PZ), a 18.05 obserwowano samca w rezerwacie Gać Spalska (SzK).

Pliszka cytrynowa. W dniu 23.04.14 odnotowano samca na stawach w Sarnowie (PKa).

Rzepołuch. Największe stada odnotowano w gm. Rzeczyca: w dniu 28.01.13 – 135 os. koło Wiechnowic (SK) oraz w dniu 3.12.13 – 103 os. pod Brzozowem (SzK).

Czeczotka tundrowa. W 2014 r. dokonano 2 stwierdzeń w Łodzi: w dniu 5.01 widziano samca (MF – akceptacja KF) oraz w dniach 20.01-19.02 odnotowano dorosłą samicę (MF i in. – akceptacja KF).

Górniczek. Dokonano tylko 2 obserwacji, obu w 2013 r. w dolinie Słudwi: w dniu 16.03 – 30 os. i w dniu 28.03 - 24 os. (ŁK).

Zaroślówka. Śpiewającego samca obserwowano w dniach 9-12.06.13 koło Skotnik w pow. zgierskim (TM i in. – akceptacja KF PTZool).

Wójcik. W dniach 1-11.06.13 stwierdzono 1 samca w Bełchatowie (BL i in. – akceptacja KF).

Pasterz. W dniu 9.06.13 widziano 1 ad. w Skotnikach pod Zgierzem (KiTM – akceptacja KF). Jest to drugie stwierdzenie tego gatunku w regionie łódzkim.

AK - Anna Kleszcz, AM – Antoni Marczewski, AS – Artur Sadowisk, BL - Bartosz Lesner, DK – Dawid Kozłowski, DR – Dawid Ryźlak, DZ – Dariusz Ziembicki, EK – Edyta Kieliszek, EL – Emilia Lesner, ES – Ewa Szczepankiewicz, GK – Grzegorz Kielnierowski, GO – Grzegorz Orłowski, GS – Grzegorz Sawicki, JD – Józef Dukała, JG – Jakub Grabowski, JH – Janusz Hejduk, JK – Janusz Kopik, JM – Jarosław Makowski, JP – Jarosław Pereś, JS – Jarosław Synowiecki, JT – Jacek Tabor, KK – Katarzyna Komarowska, KM – Krzysztof Myśliwiec, KMe – Krzysztof Merski, KMo – Krzysztof Mortka, KiTM - Krystyna i Tadeusz Musiał, KK – Kacper Kowalczyk, KŚ – Kamil Ślusarski, ŁK - Łukasz Kałębasiak, ŁM – Łukasz Matyjasiak, MC – Mateusz Cichy, MF - Marcin Faber, MK – Maciej Kamieński, MKa – Marcin Kaźmierczak, MŁ – Marcin Łukasiewicz, MKo – Marcin Kociniak, MM – Michał Maniakowski, MN - Mirosław Nowicki, MS – Michał Stanecki, MT – Michał Twardowski, MW - Marcin Wężyk, MWa – Mateusz Wasiak, MWi – Maciej Wieczorek, MWo – Michał Wołowik, PA - Paweł Antoniewicz, PB – Przemysław Boguszewski, PD – Piotr Dąbrowski, PG – Paweł Głowacki, PGa – Piotr Gaszyński, PGr – Paweł Gryz, PH – Paweł Hajnrych, PK – Paweł Kozanecki, PKa – Piotr Kamionka, PM - Piotr Minias, PMa – Piotr Majchrzak, PMl – Piotr Malik, PP - Przemysław Pasikowski, PW – Paweł Wacławik, PZ – Piotr Zdunek, RK – Rafał Kowalczyk, RKl – Rafał Klimczak, RM – Robert Miciałkiewicz, RS - Ryszard Sąsiadek, RW - Radosław Włodarczyk, SzK – Szymon Kielan, SD – Sławomir Dąbrowski,

SK – Sławomir Karpicki, SL - Sylwester Lisek, SLe – Stefan Lewandowski, SŁ – Stanisław Łubieński, SN – Sergiusz Niziński, SP – Stanisław Pluta, ST – Stanisław Turowski, TB – Tomasz Błaszczyk, TJ - Tomasz Janiszewski, TM – Tadeusz Musiał, TP - Tomasz Przybyliński, TPi – Tomasz Pietrzak, TS – Tomasz Stoszek, TZ – Tomasz Ziółkowski, WS – Włodzimierz Smardz.

Rzadkie gatunki ptaków obserwowane na terenie Ziemi Łódzkiej w latach 2015-2016

Tomasz Janiszewski

Kat. Badania Różnorodności Biologicznej, Dydaktyki i Bioedukacji UŁ
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź

Poniżej przedstawiamy wykaz stwierdzeń rzadko pojawiających się gatunków ptaków, dokonanych na terenie Ziemi Łódzkiej w latach 2015-2016. Obserwacje te dzięki pracy terenowej wielu Obserwatorów mogliśmy odnotować w kartotece regionalnej. Serdecznie dziękujemy wszystkim osobom, które przekazały dane o swoich obserwacjach; mamy jednocześnie nadzieję, że dane te zostaną jeszcze uzupełnione. Wykorzystano także informację umieszczone na stronach internetowych: ptaki.org.pl i komisjafaunistyczna.pl.

W latach 2015-2016 zanotowano 3 gatunki nie obserwowane dotąd na Ziemi Łódzkiej: pelikana kędzierzawego (Ł. Matyjasiak i in.), śnieżkę (G.Kaczorowski) oraz trznadla białogłowego (M.Faber). Inne ciekawe obserwacje bardzo rzadkich gatunków związane są ze stwierdzeniami gęsi małej (Ł.Matyjasiak) i czajki towarzyskiej (T.Przybyliński).

Łabędź czarnodzioby. W latach 2015-2016 jak zawsze największe koncentracje obserwowano na stawach związanych z dnem pradoliny warszawsko-berlińskiej. Wiosną 2015 r. najliczniej odnotowany w dniu 12.03. na stawie Okręt – 84 os. (ŁM), a jesienią tego samego roku w dniu 24.10. ponownie widziano 84 os. na stawie Okręt i równocześnie 11 os. na stawie Rydwan (ŁM). Z kolei w 2016 r. największe stado zarejestrowano na stawach w Psarach 16.04. - 225 os. (TJ). Sporo ptaków usiłowała spędzić zimę 2015/2016 w centralnej Polsce, bowiem jeszcze 26.12.2015 r. obserwowano 36 łabędzi czarnodziobych w Borowie i 3 w Psarach (TM). Jednak w styczniu rejestrowano je już tylko na Pilicy poniżej tamy zbiornika Sulejowskiego, gdzie m.in. 24.01.2016 r. widziano rodzinę złożoną z pary dorosłych i trójki młodych (MW, MKo, MKa, KW**).**

Łabędź krzykliwy. Rekordowe pod względem liczebności stado liczące 51 os. i 53 os. obserwowano odpowiednio 18.03.2016 r. na stawach w Psarach oraz 29.12.2016 r. na polach koło Soboty (RW, TP).

Bernikla białolica. W 2015 r. dokonano ponad 20, a w 2016 r. kilkunastu obserwacji, w różnych punktach Ziemi Łódzkiej. Szczególnie liczne stada zarejestrowano 8.03.2015 r. w Borowie - 21 os. (ŁM) oraz 24.03.2016 r. w dolinie Słudwi – 17 os. (TJ).

Bernikla rdzawoszyja. W 2015 r. zarejestrowano dwa pojawy, w dniu 8.-9.03. obserwowano 2 os. w Borowie (ŁM, KM, MMS, DZ, RW, TP, GK, SP) a 20. i 28.12. pojedynczego ptaka koło Walewic (PMl, TCh, ŁM, KŚ, TL). W 2016 r. obserwowano tylko pojedynczego osobnika 18.11. koło Walewic (TP).

Bernikla kanadyjska. W dniu 17.01. 2015 obserwowano 2 os. w Podkurnędzu k. Sulejowa, (KS, MW). Z kolei w dniach 2.08.-26.12.15 wielokrotnie rejestrowano pojedynczego, prawdopodobnie tego samego ptaka w rejonie stawów Rydwan, Psary, Walewice, Borów (ŁM, TJ, KŚ, PMl, TM, TP). Ponadto 10.01.2016 obserwowano stado 9 bernikli kanadyjskich na Pilicy poniżej tamy zb. Sulejowskiego (TJ). Ptaki te prawdopodobnie pochodziły z niewoli, ponieważ u niektórych zauważono bardzo wąskie i nietypowe obrączki na nogach.

Gęś krótkodzioba. W dniach 1.-19.03.2015 r. dokonano 8 obserwacji 1-2 osobników w dolinie Słudwi oraz na stawach Okręt i Borów oraz zbiorniku Jeziorsko (ŁM, SL, TJ, KM, OM, MWie, KB).

Gęś mała. W dniach 20.-26.03.2016 r. w dolinie Słudwi i Przysowy przebywał ptak zaopatrzony w nadajnik. Ptaka tego udało się też zaobserwować w terenie (odczyt na stronie www.blessgans.de – ŁK, obserwacja w terenie ŁM) .

Gęś tybetańska. W dniu 5.05.2016 r. obserwowano pojedynczego ptaka na stawach w Wilkoszewicach (RW).

Lodówka. W dniach 8.11.-31.12.2016 kilka razy obserwowano pojedynczego ptaka na zb. Jeziorsko (TM, MF, SW).

Uhla. W latach 2015 i 2016 obserwacje najliczniejszych stad uhli zanotowano: 4.11.2015 – 8 os. na zb. Jeziorsko (TJ); 6. i 11.12. 2016 – 5-6 os. na zb. Joachimów-Mogiły (JT, MN, MM) oraz 4.12. aż 22 os. na zb. Sulejowskim (MKo).

Markaczka. W dniach 19.10.-14.11.2015 r. obserwowano 1-4 os. na zb. Jeziorsku (TJ). W roku 2016 zarejestrowano ją: 6.12. – 1 os. na zb. Joachimów-Mogiły (JT), 7.12. - 1 os. na zbiorniku w Rawie Maz. – 1 os. (JT) oraz 11.12. - największe dotąd stado na Ziemi Łódzkiej – 13 os. (SK) oraz 17.12. – 2 os. na zb. Sulejowskim (MW).

Szlachar. W latach 2015-2016 szlachary obserwowano: 20.-31.12.2015 r. – 1-2 os. na stawach w Walewicach (ŁM, PMl, KM, DZ, MMS, TG); 4.-14.11.2015 r. od 2 do 4 os. na zb. Jeziorsku (TJ) oraz 31.10. i 8.11.2016 r. – 1 os. także na zb. Jeziorsko (MF, TP, TM).

Hełmiatka. W dniu 13.12.2015 oraz 17. i 28.01.2016 r. widziano pojedyn-

czego samca na zb. Jeziorsko (GK, TM), a 20. i 24.01. oraz 6. i 14.02.2016 r. na Pilicy poniżej tamy zb. Sulejowskiego (JT, MW, MKo, MKa, KW).

Podgorzałka. W dniach 11.10. i 24.10.2015 r. stwierdzono 1 i 2 osobniki na stawie Okręt (ŁM, MWo).

Gęsiówka egipska. Pojedynczego ptaka widziano na polach w okolicach Walewic w dniach 2. i 18.11. 2016 (TP).

Kazarka. W dniach 12.-16.05.2015 r. obserwowano 1 os. na stawach w Psarach (TJ, KŚ,TM, RW). Być może tego samego ptaka widziano jeszcze 12.08. w Borowie (RW, TP). Poza tym w okresie 2.08. – 4.10.2015 r. regularnie spotykano 1-2 os. na zb, Jeziorsko (TJ, GK, RW).

Perkoz rogaty. W dniu 11.10.2015 r. zarejestrowano 1 os. na stawach w Walewicach (ŁM), a 12.11.2016 r. – 1 os. na zb. Jeziorsko (TJ).

Ostrygojad. W dniach 21.-29.08.2015 przebywały 2 os. na zb. Jeziorsko (ŁM, TJ, KM, PP, RW). Ponadto pojedyncze ptaki obserwowano 18.03.2016 r. na zb. Jeziorsko (TJ, BL), a 18.05.2016 r. na stawach w Walewicach (ŁM, AB).

Szczudłak. W dniu 12.05.2016 pojedynczy samiec przebywał na rozlewiskach w dolinie Warty koło Małkowa (BL, TJ). Z kolei w dniach 27.08. - 2.10 2016 r. obsewoano 1 os. na zb. Jeziorsko (RWł, AP, RW, TJ, BL, AK).

Szablodziób. W roku 2015 pojedyncze szablodzioby zarejestrowano w dniu 1.05. na stawach w Walewicach (ŁM, SC) oraz 25.05. na zb. Jeziorsko (RW). Z kolei pomiędzy 16. i 28.04.2016 wielokrotnie obserwowano 3 os. na stawach w Psarach (AG, TJ, TP, MMS, MN).

Szlachar. W latach 2015-2016 szlachary obserwowano: 20.-31.12.2015 r. – 1-2 os. na stawach w Walewicach (ŁM, PMl, KM, DZ, MMS, TG); 4.-14.11.2015 r. od 2 do 4 os. na zb. Jeziorsku (TJ) oraz 31.10. i 8.11.2016 r. – 1 os. także na zb. Jeziorsko (MF, TP, TM).

Siewnica. Dużą koncentrację siewnic, liczącą 80 os. obserwowano 2.10.2016 r. na zb. Jeziorsko (AK).

Siewka złota. Największe koncentracje siewek złotych w 2015 r. stwierdzono: wiosną w dniu 12.-14.03. w dolinie Sługwi – 2000 os. (ŁM, KŚ, JK), a jesienią 27.10. na zb. Jeziorsko -1100 os. (TJ). Jesienią 2016 r. duże stada obserwowano na stawach w Borowie. W dniach 27.10 i 9.11. liczyły one odpowiednio 700 i 800 ptaków (KŚ, PGr, PMl).

Czajka towarzyska. Pojedynczą, dorosłą czajkę towarzyską widziano na stawach koło Warszyc w dniu 3.06.2015 (TP). To dopiero 3. lub 4. pojaw tego gatunku na Ziemi Łódzkiej. (akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool).

Szlamnik. W dniu 2.08.2015 r. obserwowano na zb. Jeziorsko pojedynczego ptaka (TJ, GK). Podobnej obserwacji dokonano w tym samym miejscu 18.09.2016 r. (ŁM, PMl, MP, SS).

Kamusznik. W dniach 3.09.2015 r. widziano 1 os. na osadnikach w Tomaszowie Maz. (ŁM). Poza tym w dniach 9.08. - 7.09. 2015 r. wielokrotnie obserwowano 1-4 os. na zb.. Jeziorsko (ŁM, TJ, KM, PP, RW). Ponadto 2 kamuszniki zrejestrowano 9.09.2016 r. na zb. Jeziorsko (TM).

Biegus rdzawy. W dniach 22.08. – 10.09.2015 r. wielokrotnie widziano ptaki tego gatunku na zb. Jeziorsko. Maksymalną ich liczbę – 18 os. - stwierdzono w dniu 29.08. (ŁM, RW TJ, SD). W 2015 r. biegusa rdzawego zanotowano jeszcze na stawach w Borowie w dniu 6.09. – 1 os. (KM), a 13.09. – 2 os. (TM). W 2016 r. obserwowany kilka razy pomiędzy 8.09. a 24.09. w liczbie 2 – 12 os. na zb. Jeziorsko (TJ, RW, TM, AK, ŁM, PMl, MP, SS), zaś 22.09. – 1 juv. na stawach w Borowie (TP).

Biegus płaskodzioby. Wiosną 2015 r. zarejestrowany: 28-29.05. – 4 os. na stawach w Psarach (TM, TP) i 31.05. – 1 os. na stawach w Walewicach (KŚ). Ponadto w dniach 24.-29.08.2015 obserwoany w liczbie 1 – 6 os. na zb. Jeziorsko (ŁM, TJ, RW). Ponadto 22.05.2016 widziany w liczbie 3 os. na stawach w Walewicach (TM).

Biegus krzywodzioby. Rzadkiej wiosennej obserwacji pojedynczego osobnika tego gatunku dokonano 29.05.2015 r. na stawach w Walewicach (TM).

Biegus malutki. Rzadkiej wiosennej obserwacji pojedynczego biegusa malutkiego dokonano 1.04.2016 r. na zb. Jeziorsko (TJ).

Piaskowiec. W 2015 r. pojedyncze piaskowce obserwowano na zbiorniku Jeziorsko w dniach 24. i 26.08. (ŁM, KM, PP). Pojedynczego ptaka widziano też na odstojnikach w Tomaszowie Maz. w dniu 11.08.2016 (JT). Wyjątkowo licznie, wielokrotnie notowany pomiędzy 17. a 2.10.2016 r. na zb. Jeziorsko. Maksymalna liczba obserwowanych tu wówczas piaskowców wyniosła 19 os. (RW, TJ, ŁM, PMl, Mp, SS, AK)

Dubelt. W dniu 9.05.2015 pojedynczy ptak odnotowany w dolinie Warty pod Wartą (TJ, DR).

Bekasik. Pojedynczego zimującego ptaka obserwowano w dniu 10.01.2016 r. na stawach w Chociwiu. Znaleziono wówczas też innego martwego osobnika (TJ, SK, MK, SD, JF, Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ). W dniach 27.03.-10.04. trzykrotnie notowany w dolinie Neru pomiędzy Leszczami i Nagórkami (PMa).

Terekia. W okresie 18.-26.08.2015 r. wielokrotnie obserwowano

pojedynczego ptaka na zb. Jeziorsko (akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool; TJ, JK, ŁM, KM, PP, RW, MR).

Brodziec pławny. W okresie 25.07. - 26.08. 2015 r. obserwowano kilka razy 1-2 os. na zb. Jeziorsko (TJ, KM, PP, RW). Ponadto 20.07.2015 – widziano pojedynczego ptaka na osadnikach k. Tomaszowa Maz. (JT).

Płatkonóg szydłodzioby. W dniu 25.08.2015 r. widziano 2 os. na stawach w Sarnowie (TM). Z kolei w dniach 19-22.08.2016 r. na stawach w Borowie przebywał 1 juv (TP, KM).

Mewa trójpalczasta. W dniach 8. i 10.12.2016 obserwowano 1 juv/imm. na zb. Sulejowskim (SK, MKa)

Mewa czarnogłowa. W dniu 10.08.2015 r. i 17.08.2016 r. widziano odpowiednio 1 juv. i 2 juv. na zb. Jeziorsko (TJ, TPi).

Rybitwa wielkodzioba. Obserwowana nieomal wyłącznie na zb. Jeziorsko. W 2015 r. w dniach 25.05., 27.06. i 25.07. 2. i 9.09. widziano tu pojedyncze ptaki, w dniu 6.09. były to 2 os., a 5.09. nawet 9 os. (RW, TJ). Pojedynczego ptaka widziano tutaj ponadto 24.08.2016 r. (TJ). Tylko 23.07. obserwowano 1 os. na stawach w Borowie (ŁM, PMl, MP).

Rybitwa białoskrzydła. Duże koncentracje ptaków tego gatunku w stwierdzono 15.05.2015 r. na zb. Jeziorsko – 120 os. oraz 5.05.2015 r. – 40 os. na stawach w Zielęcicach (RW).

Dławigad afrykański *Mycteria ibis*. W dniach 26.05.-27.07.2016 obserowawano pojedynczego, niedojrzałego ptaka koło Przedborza (akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool, PPG, KMa).

Pelikan kędzierzawy. W dniach 8.03.-8.04.2015 r. wielokrotnie obserwowano pojedynczego pelikana kędzierzawego w środkowej części dna pradoliny warszawsko-berlińskiej. Ptak spotykany był głównie na stawach w Borowie, ale także w Psarach, a nawet w rejonie Kotowic koło Gieczna. To pierwsza obserwacja tego gatunku na Ziemi Łódzkiej i w ogóle jedna z niewielu w Polsce (akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool, ŁM, PMl, TCh, TM, TJ, SL, RK, RW, IC, MWal, KM, PP, MMS, MN, GK, TP, SP, KŚ, MF).

Ślepowron. W dniu 16.07.2015 r. spotkano 1 ad. na stawach koło Piątku (TP), a 29.08.2015 r. słyszano jego głos na zb. Jeziorsko (TJ).

Czapla purpurowa. W dniu 13.05.2015 r. obserwowano 1 os. na stawach w Psarach (RW).

Czapla biała. Na zb. Jeziorsko w 2015 r. gniazdowały 2-4 pary, a w 2016 r. około 20 par (akceptacja KF PTZool - RW, PM, TJ, BL). Największe koncentra-

cje w okresie pozalęgowym, jak zwykle notowane były także na zbiorniku Jeziorsko. Liczyły one w 2015 r. w dniu 2.08. – 180 os. i 4.09. - 160 os. (TJ, TM), a w 2016 r. w dniu 9.09. – ok. 200 os. (TM).

Czapla nadobna Na zb. Jeziorsko 2.08.2015 r. oraz 9. i 18.09.2016 widziano po 1 os. (TJ, TM, ŁM, PMl, MP, SS).

Orlik grubodzioby. W dniach 29.06.-14.07.2015 r. koło Kter w dolinie Bzury przebywał 1 imm (2cy) (akceptacja KF PTZool - GS, TM, AK, TP, GK).

Orzeł przedni. W dniu 11.11. 2015 r. obserwowano pojedynczego ptaka w szacie młodocianej koło Góry Bałdrzychowskiej w gm. Poddębice (SL, RKo). Ptaka w podobnej szacie obserwowano 3.03.2016 r. k. Chyleńca na skraju Puszczy Bolimowskiej (MM) oraz 9. i 13.03. w dolinie Słudwi k. Złakowa Kościelnego (ŁM, HM, AK).

Błotniak stepowy. W dniach 10.06 - 20.07.2016 – wielokrotnie obserwowano samca subad. (3cy), w dolinie Bzury koło Kter (KM, GS, TP, TJ, TM, ŁM, PMl, MP).

Bielik olbrzymi *Haliaeetus pelagicus*. W dniach obserwowano pojedynczego dorosłego ptaka 7. - 13.04.2015 r. koło Słupi. Ptak był uciekinierem z płockiego ogrodu zoologicznego (akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool, MGł, RSł, MMS).

Kurhannik. W dniu 23.06.2016 r. w dolinie Przysowy stwierdzono 1 imm. (RK), a 8. i 11.07.2016 r. ptaka w podobnej szacie w dolinie Bzury koło Kter (TJ, TM).

Uszatka błotna. W 2016 r. stwierdzono 2 razy pojedyncze osobniki: 4.03. w dolinie Neru k. Kosewa (PMa) oraz 16.10. na zb.Jeziorsko (TK, MD, KM, PP, PK)

Dzięcioł zielonosiwy. Terytorialną parę dzięciołów zielonosiwych obserwowano od marca do maja 2016 r. w Piotrkowie Trybunalski (ZK, MW).

Dzięcioł białoszyi. W 2015 r. stwierdzono pewne gniazdowanie w Łowiczu (akceptacja KF PTZool, MN). Ponadto pojedyncze ptaki spotkano w 2015 r.: w dniu 13.05. w Borowie (RW), 18.06. w Uniejowie (MW, MKo), a 26.07 i 30.09. w Piotrkowie Tryb. (MKa); a w 2016 r.: 4.04. w Łodzi na Teofilowie (TJ), 14.11. ponownie w Łodzi na cmentarzu na Kurczakach (RW) oraz 27.12. w Tomaszawie Maz. (JT).

Żołna. W latach 2015-2016 żołny nadal obserwowano na znanym z wcześniejszych sezonów stanowisku lęgowym pod Sieradzem (SL, BL).

Kobczyk. W latach 2015-2016 kobczyki znowu obserwowano regularnie, choć nie tak licznie jak w 2014 r. W 2015 r. dokonano następujących stwierdzeń: 2.05. - 9 os. - na zbiorniku Sulejowskim (MW, MKo); 7.05. - 2 os. - Psary (KŚ); 22. 08. – 4 os. k. Granic w gm. Masłowice i 1 os. k. Sulejowa (MW, MKo); 23.08. - 1 os. - na polach k. Rustowa pod Kutnem (TP); 30.08. i 20.09. w rejonie Słupi i Jeżowa odpowiednio 21-27 os. i 3 os. (MN); 26.08. oraz 6. i 10.09. – 4, 5 i 1 os. – k. Luboli nad zb. Jeziorsko (TP, TJ, RW); 27.08. w Danielowie k. Kamieńska (MKo, MW); 30.08. i 13.09. - 1 os. w Borowie (KM, DZ, TM); 4.09. - 4 os. koło Witoni (TP) oraz 1 os. k. Kter w dol. Bzury (KM); 8.09. – 1 os. - w Malewie k. Kutna (TP), 13.09. - 1 os. - k. Gorzkowic (MW, MKo); 17.09. – 3 os. k. Bron w dol. Bzury (TP), 18.09. – 1 os. k. Łęk Kościelnych w dol. Ochni (TP) 19.09. – 1 os. k. Młogoszyna w dol. Bzury (KM); 20.09. – 1 os. na Okręcie (KŚ); 20.09. - 2 os. k. Tumu (TM). W sezonie 2016 obserwacji były już wyraźnie mniej: 23.04. i 10.05. na zb. Sulejowskim odpowiednio 5 oraz 7-9 os. (AG, MKo, MW); 13.05. - 1 os., 14.05. – 14 os., a 15.05. – 2 os. na zb. Jeziorsko (TJ, MF, TM), 26.08. - 1 os. - Jeziorzec gm. Rzeczyca (JT); 28.08.- 6 os. na Błotach Brudzewickich (JT), 1.09. - 1 juv. w dol. Neru k. Charbic Dln. (TP); 8.09. – 1 os. k. Babska (JT).

Sokół wędrowny. Pojedyncze sokoły regularnie i wielokrotnie obserwowano na zb. Jeziorsko od stycznia do marca oraz od października do grudnia 2015 roku (TJ, TP, TM, OM, MWie, KB, RW). W tym samym sezonie pojedyncze sokoły wędrowne spotkano także: 15.02. koło Złakowa Borowego w dolinie Słudwi (KŚ), 23.02. pod Orłowem w dolinie Bzury, (KM, PK, DZ, AHK) oraz 19.12. Kosewem w dolinie Neru (TP), a także 17.11. na stawach w Psrach (TP). Podobnie w 2016 roku z dużą regularnością stwierdzano ten gatunek na zb. Jeziorsko w okresie od stycznia do kwietnia (wiek notowanych ptaków wskazuje, że były to co najmniej 2 różne osobniki) oraz we wrześniu (TJ, RW). Jesienią ponownie notowany tu dość regularnie, maksymalnie w dniu 2.10. w liczbie 3 os. (RW). Z kolei 22.09. zarejestrowano go na stawach w Borowie (TP)

Orzechówka. W dniu 22.08. 2016 r. obserwowano pojedynczego ptaka k. Królowej Woli (JT).

Czarnowron. W latach 2015 i 2016 wielokrotnie spotykano 1 ptaka w parze z wroną siwą na znanym stanowisku lęgowym w Parku ks. J.Poniatowskiego w Łodzi (TJ). Ponadto w dniu 3.10.2015 r. widziano 1 os. na zb. Jeziorsko (TJ).

Śnieżka. W dniu 12.04.2016 r. w Borzykowej k. Żytna widziano samicę (2 cy). To pierwsze stwierdzenie na terenie województwa łódzkiego (akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool, GKa)

Świergotek rdzawogardły. W 2015 i 2016 r. dokonano obserwacji pojedynczych ptaków w dniu 9.10.2015 r. na zb. Jeziorsko (TJ) oraz 12.09.2016 r. k. Lubocza w gm. Rzeczyca (JT).

Siwerniak. W dniach 9. -20.01. 2016 r. dokonano kilku obserwacji 1-2 os. na Pilicy poniżej tamy (SK, TJ). Natomiast pomiędzy 13.11. a 29.12.2016 r. zanotowano kilkakrotnie 1-2 os. na odstojnikach k. Tomaszów Maz. (JT).

Pliszka górska. Dokonano kilku obserwacji zimujących, pojedynczych ptaków w 2016 r.: 5. i 19.01. k. Wolborza (SK), 6.01.2016 1 os. k. Tomaszowa Maz. (JT) oraz 4.12. k. GOŚ pod Łodzią (MD).

Pliszka cytrynowa. W dniu 18.05.2016 r. odnotowano samca na stawach w Walewicach (ŁM, AB).

Trznadel białogłowy. W dniu 13.09.2015 r. na zb. Jeziorsko obserwowano samicę w szacie młodocianej (akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool; MF). Jest to pierwsza obserwacja tego gatunku na Ziemi Łódzkiej i jedna z zaledwie kilku na terenie naszego kraju.

Wodniczka. Na przełomie maja i czerwca 2015 stwierdzono 3 samce koło Nagórek w dolinie Neru (TM).

Lista obserwatorów: AB – A. Budyta, AG – Andrzej Gęgotek, AHK - A. i H. Kaczmarek, AK - Anna Kleszcz, AP – Anna Pasecka, BL - Bartosz Lesner, DR – Dawid Ryźlak, DZ – Dariusz Ziembicki, GK – Grzegorz Kielnierowski, GKa – Grzegorz Kaczorowski, GS – Grzegorz Sawicki, HM – Hubert Mateuszczyk, IC – Iwona Cyzewska, JF – Jan Fuss, JK – Janusz Kopik, JKr – Jarosław Krajewski, JT – Jacek Tabor, KB – K. Bolechowski KKo – Kacper Kowalczyk, KM – Krzysztof Myśliwiec, KMa – Katarzyna Mazurkiewicz, KS – Krzysztof Serafin, KŚ – Kamil Ślusarski, KW – Katarzyna Wieteska, ŁM – Łukasz Matyjasiak, MD – Michał Dobrski, MF - Marcin Faber, MGł – Marek Głuszek, MK – Maciej Kamiński, MKa – Marcin Kaźmierczak, MKo – Marcin Kociniak, MM – Michał Maniakowski, MN - Mirosław Nowicki, MMS – Marzena i Michał Staneccy, MP – M.Piasecki, MR – Michał Radziszewski, MW - Marcin Wężyk, MWal – Marek Walish, MWie - M.Wierzbicki, MWo – Michał Wołowik, OM - Oliwier Myka, PGr – Paweł Gryz, PK – Paweł Kozanecki, PMa – Piotr Majchrzak, PMl – Piotr Malik, PP - Przemysław Pasikowski, PPG – P.Pigoń. RK – Rafał Kowalczyk, RKl – Rafał Klimczak, RSł – Robert Słomczyński, RW - Radosław Włodarczyk, RWł – Rafał Wałecki, SK – Szymon Kielan, SD – Sławomir Dąbrowski, SL - Sylwester Lisek, SP – Stanisław Pluta, SS – S. Sadowski, SW – Sławomir Wasiak, TCh – Tomasz Chodkiewicz, TG – Tomasz Górny, TJ - Tomasz Janiszewski, TK – Tomasz Kłys, TL – Tomasz Laskowski, TM – Tadeusz Musiał, TP - Tomasz Przybyliński, TPi – Tomasz Pietrzak, ZK – Zbigniew Kołudzki

Charakterystyka warszawskiej populacji mandarynki *Aix galericulata* na podstawie wyników projektu kolorowego obrączkowania

Łukasz Wardecki
Fatima Hayatli
Dawid Sikora
Krzysztof Kajzer

Warszawski Zespół Obrączkarski TRIDACTYLUS Wydział Leśny, Wydział Nauk o Zwierzętach SGGW Warszawa

Mandarynka *Aix galericulata* jest obcym gatunkiem w polskiej awifaunie, pochodzącym z Azji Wschodniej. Pierwsze stwierdzenia gatunku w granicach Warszawy pochodzą z 1985 i 1990 roku (Wisła, okolice Młocin), a pierwszy lęg odnotowano w 2001 roku (Łazienki Królewskie). Od 2015 roku realizowany jest projekt kolorowego obrączkowania mandarynek w Warszawie i okolicach, w celu zbadania liczebności, rozmieszczenia, przemieszczeń oraz innych aspektów biologii tego gatunku. Ptaki znakuje się plastikowymi obrączkami alfanumerycznymi w kolorze niebieskim z białymi znakami oraz prowadzono całoroczny monitoring powierzchni próbnej (Łazienki Królewskie wraz z Kanałem Piaseczyńskim). Są to pierwsze, szczegółowe badania najliczniejszej krajowej populacji mandarynki. Zaobrączkowano łącznie 162 osobniki (63-68% szacowanej populacji, stan na 31.12.2016), z czego 153 dały co najmniej 1 wiadomość powrotną. Na koniec roku 2016 żyło 126 ptaków, 3 znaleziono martwe, 9 zostało uznanych za zaginione, a 27 za martwe. Wielkość populacji w 2016 roku oszacowano na 160-170 os., natomiast wstępny szacunek na 2017 rok to 185-200 os. Zaobrączkowane ptaki obserwowano łącznie w 24 lokalizacjach, w tym 2 znajdowały się poza granicami stolicy. Stwierdzono przemieszczenie 2 oznakowanych samców poza granice Warszawy, do Konstancina-Jeziorny (15 i 17 km od miejsca zaobrączkowania).

Gniazdowanie rybitwy rzecznej *Sterna hirundo* na zbiorniku Jeziorsko - przykład czynnej ochrony gatunku

Kamila Gach

Kat. Badania Różnorodności Biologicznej, Dydaktyki i Bioedukacji UŁ
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź

W Polsce rybitwa rzeczna *Sterna hirundo* jest objęta ścisłą ochroną gatunkową. Wymieniana jest w załączniku pierwszym Dyrektywy Ptasiej UE oraz objęta Konwencją Berneńską(załącznik II) i Bońską (załącznik II). Obecnie liczebność jej populacji lęgowej szacuje się na 6 000 - 8 000 par. Można ją spotkać nad rzekami, jeziorami, zbiornikami zaporowymii stawami rybnymi oraz wzdłuż wybrzeży morskich.Jest gatunkiem kolonijnym, gniazdującym na żwirowych lub piaszczystych, porośniętych skąpą roślinnością brzegach rzek i zbiorników wodnych lub na podobnych siedliskowo wyspach. W Polsce prawie 40% populacji gniazduje na środkowym odcinku Wisły, 800-900 par zasiedla Śląsk, 300-350 Ostoję Ujścia Wisły a Ostoję Doliny

Dolnej Wisły 250-350 par. Licznie występuje również w Wielkopolsce (500-650 par) oraz na Lubelszczyźnie (600-900 par). Na Ziemi Łódzkiej jej główne ostoje związane były i są z dolinami Warty i Pilicy, a zwłaszcza ze znajdującymi się tam zbiornikami, w szczególności ze Zbiornikiem Jeziorsko. W dolinie Warty, na odcinku gdzie obecnie istnieje Zbiornik Jeziorsko, w latach 70 i 80 XX w. liczebność rybitwy rzecznej określano na 4-40 par. Zbiornik powstał w 1986 roku, natomiast proces jego napełniana zakończył się w roku 1991. Po roku 1986, we wczesnej fazie jego istnienia, powstało wiele dogodnych miejsc do gniazdowania - piaszczystych łach i wysepek porośnięte ubogą roślinnością zielną. Po napełnieniu zbiornika w latach 90. XX gniazdowało tu od 80 do 175 par rybitw rzecznych. Naturalny proces sukcesji roślinnej spowodował rozwój rozległych powierzchni wierzbowisk, co uniemożliwiło gniazdowanie wielu gatunkom z rodziny mewowatych *Laridae*, w tym rybitwom rzecznym. W pierwszej dekadzie XXI wieku lęgi tego gatunku były odnotowywane już tylko sporadycznie, zwykle na poziomie 1-2 par.

W celu umożliwienia ponownego gniazdowania rybitwy rzecznej na Zbiorniku Jeziorsko zbudowano w 2010 roku pierwszą sztuczną platformę (3x3m2). Przedsięwzięcie to odniosło sukces, a do lęgu przystąpiły wtedy 22 pary. W roku 2011 umieszczono trzy nowe platformy, dwie małe (3x3m2) i jedną dużą(6x6m2), dzięki czemu liczebność kolonii w latach 2012-2013 utrzymywała się na stałym poziomie 150-200 par.W 2015 roku zbudowano kolejną, piątą platformę (6x6m2). W ostatnich latach notowano na Zbiorniku Jeziorsko do 270 par. Platformy są otoczone ramką z siatki, dzięki czemu pisklęta nie wypadają do wody, skąd powrót na platformę byłby utrudniony. Każdego roku w okresie około lęgowym platformy podlegają kontroli, podczas których prowadzone są badania dotyczące ekologii okresu lęgowego, a ptaki są m.in. obrączkowane. Przedsięwzięcie prowadzone na Zbiorniku Jeziorsko, związane z budową platform można wymienić jako przykład skutecznie prowadzonej ochrony czynnej. Rybitwa rzeczna powróciła na listę licznie gniazdujących ptaków na terenie obszaru Natura 2000 OSO Zbiornik Jeziorsko PLB 100002, gdzie jest jednym z przedmiotów ochrony.

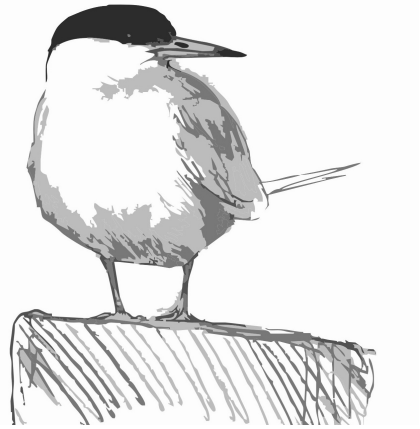

LISTA GATUNKÓW O KTÓRYCH GROMADZONE SĄ INFORMACJE W KATOTECE REGIONALNEJ ZIEMI ŁÓDZKIEJ

Łabędź czarnodzioby
Łabędź krzykliwy
Gęś krótkodzioba
Gęś białoczelna
Gęgawa (lęg. + zim.)
Bernikle (wszystkie gatunki)
Gęsiówka egipska
Ohar
Mandarynka
Świstun (lęg. + zim.)
Krakwa (lęg. + zim.)
Cyraneczka (lęg.)
Rożeniec (lęg. + zim.)
Cyranka (lęg. + zim.)
Płaskonos (lęg. + zim.)
Hełmiatka
Podgorzałka
Kaczki morskie
Gągoł (lęg.)
Bielaczek
Szlachar
Nurogęś (lęg.)
Jarząbek
Cietrzew
Nury (wszystkie gatunki)
Perkoz dwuczuby (lęg. + zim.)
Perkoz rdzawoszyi (lęg. + zim.)
Perkoz rogaty
Zausznik (lęg. + zim.)
Kormoran (lęg. + zim.)
Bąk (lęg. + zim.)
Bączek
Ślepowron
Czapla nadobna
Czapla biała
Czapla siwa (lęg.)
Czapla purpurowa
Bocian czarny (lęg.)
Trzmielojad
Kanie
Bielik, Orzeł przedni
Błotniak stawowy (lęg.)
Błotniak łąkowy (lęg.)
Krogulec (lęg.)
Orlik krzykliwy
Kobczyk
Drzemlik
Sokół wędrowny
Kropiatka
Zielonka
Derkacz (lęg.)
Żuraw (lęg. + zim.)
Ostrygojad
Szablodziób
Sieweczka obrożna (lęg.)
Siewka złota
Siewnica
Biegusy (wszystkie poza b. zmiennym)
Bekasik
Kszyk (lęg.)
Dubelt
Słonka (lęg.)
Rycyk (lęg.)
Szlamnik
Kulik mniejszy
Kulik wielki
Krwawodziób (lęg.)
Brodziec pławny
Samotnik (lęg. + zim.)
Brodziec piskliwy (lęg.)
Kamusznik
Płatkonóg szydłodzioby
Wydrzyki (wszystkie gatunki)
Mewa czarnogłowa
Mewa mała
Śmieszka (lęg.)
Mewa pospolita (lęg.)
Mewa żółtonoga
Duże mewy
Mewa siodłata
Rybitwa wielkodzioba
Rybitwa rzeczna (lęg.)
Rybitwa białoczelna
Rybitwa białowąsa
Rybitwa czarna (lęg.)
Rybitwa białoskrzydła
Siniak
Płomykówka (lęg.)
Puchacz
Pójdźka (lęg.)
Uszatka błotna
Żołna
Kraska
Dzięcioł zielonosiwy
Dzięcioł średni (lęg.)
Dzięcioł białogrzbiety
Dzierlatka, Górniczek
Świergotek rdzawogardły
Siwerniak
Pliszka żółta (inne niż M. f. flava)
Pliszka górska
Pluszcz
Płochacz halny
Podróżniczek (lęg.)
Kląskawka
Drozd obrożny
Droździk (lęg.)
Wodniczka
Zniczek
Muchołówka mała
Muchołówka białoszyja
Wąsatka
Orzechówka
Czarnowron
Czyż (lęg.)
Rzepołuch
Krzyżodziób świerkowy (lęg.)
Śnieguła

Wszystkie gatunki podlegające weryfikacji przez KF

Objaśnienia:

1. Jeśli przy nazwie nie ma komentarza to interesują nas wszystkie stwierdzenia.
2. Komentarz /lęg. + zim./ oznacza, że zbieramy jedynie informacje o stanowiskach lęgowych oraz o przypadkach zimowania.
3. Komentarz [lęg.], interesują nas tylko o stwierdzeniu stanowiska lęgowego.
4. Wszystkie obserwacje wymagające weryfikacji przez Komisję Faunistyczną prosimy nadsyłać wraz z numerem orzeczenia KF.

Możesz być na bierząco z informacjami dotyczącymi:

- obserwacji faunistycznych w Regionie Łódzkim,
- wspólnych wyjazdów w teren,
- akcji na rzecz ochrony ptaków,
- akcji obrączkowania ptaków,
- obozu na zbiorniku Jeziorsko,
- monitoringów krajowych.

Śledź stronę: **www.ptaki org.pl**

oraz nasz profil na FB:
www.facebook.com/oboz.jeziorsko